

Nodokļu režīms mainīsies – droši vien tie augs

Pasaules vadošie politikas noteicēji pagaidām vēl atrodas ekonomikas balstīšanas stadijā, un sagaidāms, ka tas tā būs vēl kādu laiku.

Pamata pieņēmums ir, ka riski no pārargas ekonomikas apkures atslēgšanas ir krietni lielāki un noteikti arī daudz tuvāki nekā riski no tā, ka šāda kurināšana tiek turpināta pārāk ilgi.

Teksts Jānis Šķupelis, Māris Kirsons
Ilustrācija stock.adobe.com

Kādā brīdī gan aktīvā kara posmam ar pandēmiju pieņāks gals. Attiecīgi valdībām tad būs jāsāk lauzīt galva par savu uzblīdušo budžeta deficitu caurumu lāpīšanu. Šajā ziņā ideālais variants, protams, būtu, ja varētu ātri un viegli paliecināt budžeta ieņēmumus. Realitāte gan

pārsvarā parasti mēdz būt tāda, ka budžeta sabalansēšana – turklāt uz ļoti lielu un arvien augošu saistību fona – notiek uz kādu jaunu nodokļu vai to palielināšanas rēķina. Līdz ar to pēcpandēmijas laikmetu, ja nenotiks brīnumi, daudzviet pasaulei, visticamāk, iezīmēs nodokļu palielināšanas vētra.

Atsevišķās vietās valdības jau sākušas iešķīdīt savas sabiedrības, ka plašs nodokļu kāpums būs neizbēgams. Pretējā gadījumā ilgāka dzīvošana ar budžeta deficitu, piemēram, pie 10% no IKP valsti pie kā-

dām jaunām problēmām vai iepriekšējo nosacījumu maiņas var visai pēkšņi nostādīt fiskālās aizas priekša, ko noteiks tas, ka būs pazudusi ticība, ka tā spēs norēķināties par savām saistībām.

Divus gadus stimulēs, pēc tam – viiss

Aptuveni to, kā varētu ritēt fiskālie procesi, nupat ieskicējusi Apvienotā Karaliste. Valsts Finanšu ministrija norādījusi, ka tuvākajos divos gados, lai cementētu valsts ekonomikas atveseļošanos, tiks tērēti vēl

vairāki desmiti miljardi sterliņu mārciņu, kas britu valdības palīdzības pasākumu cenu pietuvinās 410 miljardiem mārciņu, rēķina Bloomberg. Pēc tam – 2023. gadā – gan šādas brīvdienas beigsies un britus gaidot lielākie nodokļi 60 gados! Britu finanšu ministrs Riši Sunaks izteicies, ka pandēmijā aizlienētās naudas kalni salīdzināmi tikai ar bildi abu pasaules karu laikā. Viņš piebildis, ka šīs naudas atdošana tad būs daudzu valdību darbs desmitiem gadu garumā.

“Ilgtermiņā mēs nevaram pielaut, ka mūsu parāds turpina augt. Kad nonāksim uz atveseļošanās takas, mums būs jāsāk lāpīt valsts finanses, un es gribu būt godīgs par mūsu plāniem to darīt,” norādījis britu galvenais finansists.

Proti, pagaidām ieplānots, ka šajā valstī kopējais nodokļu slogs 2025. gadā būs pieaudzis līdz 35% no IKP (salīdzinājumam – Latvijai tas šobrīd tiek lēsts ap 30% no IKP), kas būtu visvairāk kopš pagājušā gadsimta 60. gadiem. Pieejamā informācija liecina, ka Apvienotajā Karalistē tikšot paaugstināts uzņēmumu ienākuma nodoklis (no 19% līdz 25% 2023. gadā) un reformēta iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksāšana, kas faktiski nozīmēs, ka tas lielāks būs lielākai daļai šīs valsts sabiedrības.

Kopumā var secināt, ka britu valdībai jau ir vismaz plāns un tā šajā ziņā sākusi strādāt arī ar savu publiku. Šajā ziņā no nodokļu paaugstināšanas realitātes droši vien neizbēgs arī kontinentālā Eiropa. Tās pārnationalajām institūcijām un ļoti dažādajām valstīm būs jāspēj rast kāds jēdzīgs balanss starp ekonomikas īstermiņa atveseļošanu un ilgtermiņa deficitu noturēšanu pie saaprātīga līmeņa. Rezultātā pārmaiņas var ietvert gan jau esošo nodokļu palielināšanu un maksāšanas reformēšanu, gan dažādās jaunas nodevas un nodokļus, kuri var tikt iepakoti visai dažādi, piemēram, kā jauni papildu zaļie vai digitālie nodokļi.

Pieejamie Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) dati liecina, ka pamata uzņēmumu nodokļa likme Francijā ir 32% un Vācijā – gandrīz 30%. Savukārt ASV tā atrodas pie 26% un Japānā – arī gandrīz pie 30%. Arī jaunais ASV prezidents norādījis, ka vēlas palielināt nodokļus uzņēmējiem.

“Iepriekšējos 15 gados uzņēmumu ienākuma nodoklim virziens bijis tikai uz vienu pusī – uz leju. Vai mēs atrodamies punktā, kur valdības pandēmijas un fiskālā spiediena rezultātā pārdomā šo virzienu? ☺”

Jā, iespējams, ka par šim likmēm ir pārdomas,” *The Wall Street Journal* stāsta *Ernst & Young* Amerikas eksperti.

Nodokļu palielināšana parasti nevienam nepatīk. Tas gan šā būža, gan nākotnes varas politiķiem ieskicē lielus izaicinājumus. Pamatā – šī ir krīze, kas risināta uz nākotnes rēķina: esošie politiķi tērējuši, bet nākamajiem valstu līderiem un pat vēselām paaudzēm būs šīs rēķins jānomaksā un jāpieņem smagi lēmumi, kas diez vai izpelniņties sabiedrības milestību. Risks ir kādas šādas faktiski nepieciešamas politikas īstenošanas atlīkšana uz arvien vēlāku laiku līdz brīdim, kad situācija jau ir neglābjama. Var augt arī spriedze starp kaimiņiem, jo daļa naudas var tikt mēģināta gūt uz to rēķina, piemēram, aktīvāk konkurejot ar nodokļu režīmiem un attiecīgiem to izņēmumiem.

Kurš no scenārijiem

Tālākas korekcijas droši vien gaidāmas arī Latvijā, kur uz to, ka jau ieplānotās nodokļu pārmaiņas diez vai varēs piepildīt to valsts budžeta caurumu, kas būs radies, dāsnu roku dalot naudu pandēmijas laikā, uzmanību vērš ZAB *Sorainen* partneris nodokļu un muitas jautājumos Jānis Taukačs.

“*The Economist* tikko apstiprināja to, ko pats redzu savā macījā, – bez ceļošanas u.c. dārgajiem izdevumiem patērētājiem, kas nestrādā krīzes skartajās nozarēs, veidojas lielāki uzkrājumi. Pēc ūnāla aprēķiniem, tie ir ap 1/10 no mājsaimniecību ikgada tēriņiem. Ūnāls salīdzina pandēmiju ar pēckara periodu, kad 1943. gadā visa ASV auto industrija pārdeva vien 139 auto, bet 1950. gadā – jau ap astoņiem miljoniem auto. Ūnāls aprēķinājis – ja visi šos uzkrājumus vienlaikus iztērētu, minētā pēckara atveselošanās nobālētu un valstu IKP augtu vismaz par 10%. Mūsu valsts varbūt varētu padomāt, vai un kā veicināt patēriņu. Tas varētu pacelt daudzus biznesus (un arī valsts kasi) nebijušos augstumos. No otras pusēs, patērētāji varētu arī vispār netērēt šādus uzkrājumus, gaidot, ka valsts pacels nodokļus, lai kompensētu pandēmijas izdevumus. Tādēļ Kariņa kungam & Co būtu pēc iespējas drīz jānāk klajā ar noteiktību – kurš no scenārijiem ir sagaidāms. Nenoteiktība nevienam nenāks par labu. Protams, jāņem arī vērā, ka Latvijā daudz cilvēku vēl ir tālu no Rietumu labklājības līmeņa, tādēļ arī uzkrājumu statistika var būtiski atšķirties,” norāda J. Taukačs.

Tuvākajos divos gados, lai cementētu valsts ekonomikas atveselošanos, tiks tērēti vēl vaīrāki desmiti miljardi sterliņu mārciņu, kas britu valdības paīdzības pasākumu cenu pietuvinās

410

miljardiem mārciņu, rēķina *Bloomberg*.

Pēc tam – 2023. gadā – gan šādas brīvdienas beigties un britus gaidot lielākie nodokļi 60 gados.

Pieejamie Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) dati liecina, ka pamata uzņēmumu nodokļa likme

Francijā ir

32%

un Vācijā – gandrīz

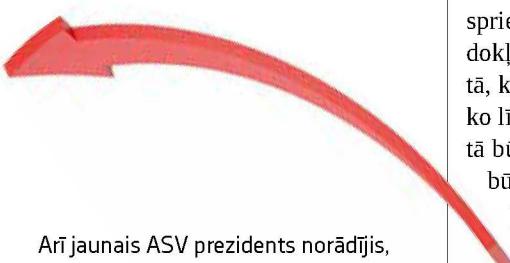
30%.

Savukārt ASV tā atrodas pie

26%

un Japānā – arī gandrīz pie

30%.

Arī jaunais ASV prezidents norādījis, ka vēlas palielināt nodokļus uzņēmējiem.

Visam, kas ir digitāls

Eksperts vērš uzmanību uz to, ka rēķins tiks piestādīts digitālajam biznesam. “Tikai – kas ir digitālais bizness? Mūsdienās gandrīz viss bizness ir digitāls. Pagaidām izskatās, ka ASV lobījs cietīs neveiksni un citas valstis sekos Francijas, Čehijas un citu pionieru piemēram un apliks ar nodokli digitālos gigantus atkarībā no tā, kur atrodas to klienti,” virzienu ieskicē J. Taukačs. Viņš izceļ, ka mēs esam it kā pamodušies no mīega – rāma un stabila lietu stāvokļa –, kur saprotam, ka nu biznesu var veikt pavisam citādi.

“Patērētāju paradumi mainās – visu var nopirkst internetā, un no Vācijas preces var tikt piegādātas pat ātrāk nekā no dažiem Latvijas veikaliem, turklāt par labākām cenām, un arī izvēle ir plašāka. Vingrot iespējams arī pie angļu tiešsaistes instruktora savās mājās uz paklājiņa. Daudzi, kuri vēl nav paspējuši ierīkot savu interneta veikaluu, visticamāk, par to domā. Līdz ar to Eiropas Komisija aprēķinājusi milzu summas, kuras ik gadu neienāk ES valstu macījos tādēļ, ka tiešsaistes tirgotāji no trešajām (ārpus ES) valstīm nemaksā PVN par savām piegādēm ES patērētājiem. Ar 1. jūliju visā Eiropas Savienībā (ES) būtiski mainīsies PVN piemērošana preču pārdošanai internetā gan pašā ES, gan piegādēm no ārpus ES. Galvenā izmaiņa, uz ko cer ES valstis, iekasējot papildu miljardus, ir digitālo tirdzniecības platformu atbildība par PVN, ja tirgotāji no Krievijas, ASV, Ķīnas u.c. trešajām valstīm nereģistrēsies kā PVN maksātāji ES un nepiemēros precēm PVN. Ja EK aprēķini ir korekti, tad Latvijai tas varētu atnest vairākus simtus miljonu gadā,” stāsta J. Taukačs. Viņš arī piebilst, ka pēc-pandēmijas periodā valstu nodokļu konkurence par ārvalstu investīcijām var vien pastiprināties.

“Sobrīd Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) aktīvi apspriež globālu sistēmu, kā piemērot nodokļus digitālajam biznesam atkarībā no tā, kur atrodas tā klienti – uzmanīgi jāseko līdzi arī šīs idejas attīstībai un tam, cik tā būtu izdevīga Latvijai. Pārējo nodokļu būtiska aiztikšana šķiet maz ticama – pārāk daudz paceļot IIN, var mainīties iedzīvotāju uzvedība, piemēram, strādājot mazāk. Paaugstinot UIN, uzņēmumi var pārcelties uz citu valsti,” leš J. Taukačs. ☺